

وفورضایعات سلی در ۱۸۶۰ اتوپسی

مطالعه ۱۶۵ مورد بیماری سل اتوپسی شده در بیمارستانهای دانشکده پزشکی تهران

مقدمه - بیماری سل در ایران از مهمترین مسائل طبی و بهداشتی کشور است و با وجود سازمانهای مجهزی که برای مبارزه با سل در کشور ما وجود دارد با این حال هنوز عده زیادی از بیماران مسلول آزادانه در شهرها و دهات زندگی کرده و باعث انتقال میکرب خطرناک بیماری به افراد سالم بخصوص کودکان میگردند.

با وجودیکه در تهران بیماران مسلول در آسایشگاهها بستری میگردند ولی ممکن است عده‌ای از آنها به بیمارستانهای عمومی مراجعه کرده و بستری شوند. و از این عده آنها که قابل درمان و اتخفیف بیماری باشند معالجه و مرخص میگردند ولی در عین حال عده‌ای از آنها ممکن است بمیرند.

این نکته که آیا آمار مرگ و میر سل در ایران چقدر است و وفور بیماری سل در ایران چه میباشد، آیا این بیماری کم شده و یا افزایش یافته است مسئله‌ای است که توجه متخصصین فن را به خود جلب کرده است.

برای جواب باین سؤال البته باید آمار دقیق چه از طرف وزارت بهداشتی و چه از طرف اداره متوفیات مطالعه گردد ولی از آنجا که اغلب گواهی‌هائی که برای دفن صادر میشود بیشتر از روی موازین بالینی بتوسط پزشکان عمومی انجام میگردد و بعضی از آنها با موازین آزمایشگاهی ثابت نشده است لذا نمیتوان باین آمارها صد درصد متکی بود چه تهیه آمار دقیق از یک مسئله باین مهمی متضمن مطالعات همه‌جانبه آماری باید باشد. نکات یاد شده بالا و نکات دیگر باعث شد که بخش آسیب‌شناسی توجه خود را بیک سلسله مطالعات دقیق درباره این بیماری معطوف دارد. لهذا از میان ۱۸۶ اتوپسی که از سال ۱۳۳۹ تا ۱۳۴۳ در بیمارستانهای عمومی دانشکده پزشکی تهران انجام گرفته مطالعاتی نمودیم و در آن تعداد مبتلایان به بیماری سل چه آنهاستیکه بیماری بطور اولیه و قطعی باعث مرگ بیمار شده و چه

آنها که در جریان بیماری دیگری سل آنها کشف گردیده بررسی نمودیم. این نکته را باید توجه کرد که چنین آساری نمیتواند خود بدقت چگونگی بیماری سل را در کشور ما روشن کند زیرا :

۱- اتوپسی در بیمارستانهای عمومی دانشکده پزشکی تهران انجام گرفته که معمولاً بیماران مسلول کمتر در آن بستری میشوند .

۲- بیماران مسلول در تهران بطور عموم به آسایشگاههای بیماریهای ریوی مراجعه مینمایند که اتوپسی در این بیمارستانها انجام نگرفته است و اطلاعی از چگونگی سل در این آسایشگاهها نداریم .

۳- از تمام درگذشتگان بیمارستانهای دانشکده پزشکی اتوپسی بعمل نیامده و ما قادر نبوده ایم از نظر بالینی نیز آمار صحیحی از این درگذشتگان بعمل آوریم .

باتوجه باشکالات فوق ما درصدد برآمدیم مطالعات خود را در ۱۸۶ اتوپسی انجام یافته که از سال ۱۳۳۹ تا سال ۱۳۴۳ بعمل آمده اداسه دهیم .

مواد و روش - تعداد ۱۸۶ اتوپسی از فروردین ۱۳۳۹ تا اسفند ۱۳۴۳ مورد بررسی قرار گرفت این اتوپسی ها از نظر سن و جنس مختلف بوده و عموماً در بیمارستانهای مربوط به دانشکده پزشکی تهران بخصوص بیمارستان پهلوی و رازی توسط بخش آسیب شناسی دانشکده پزشکی انجام گرفته است . اکثر بیماران اتوپسی شده دارای پرونده بالینی مشخص بودند گرچه نواقصی از نظر سابقه شغل ، از زندگی و اعتیادات و علائم بالینی در آنها وجود دارد . اتوپسی در بخش های اتوپسی انجام گرفته و احشاء از نظر ما کروسکی بدقت معاینه گردیده و از کلیه آنها برش های میکروسکپی تهیه و بررسی گردیده اند و نتیجه کار بصورت پروتکل اتوپسی حاوی خلاصه و نتیجه یافته های اتوپسی شرح حال بیمار و شرح میکروسکپی و ما کروسکپی میباشد که بصورت کتابهای منظمی درآمده و در کتابخانه آزمایشگاه آسیب شناسی ضبط شده که مورد استفاده این مطالعه قرار گرفت .

در این مطالعه پرونده کلیه بیماران مسلول مجدداً ملاحظه و از بعضی از آنها دوبرتبه برش تهیه و رنگ آمیزی معمولی و رنگ آمیزی جهت تجسس با سیل کخ و رنگ آمیزی تری- کروم انجام گرفت .

گزارش

جمعاً ۱۶ بیمار مبتلا به سل در بین ۱۸۶ اتوپسی دیده شد . جدول ۱ چگونگی آنها نشان میدهد .

و قوع - چون اتوپسی در بیمارستانهای عمومی که اختصاصی برای سل نبوده اند انجام گرفته لذا نمیتوان درجه وقوع دقیقی تعیین نمود ولی با مقایسه با سایر بیماری ها از جمله سرطان

باید اذعان کرد که این آمار میتواند مبنای یک نظر کلی باشد . بدین معنی که با مقایسه با

سال	تعداد مسلولین	تعداد کل اتوپسی	پورسانت تقریبی
۱۳۳۹	۲۷۰	۱۶	٪۶
۱۳۴۰	۳۲۶	۲۶	٪۸
۱۳۴۱	۳۶۳	۲۸	٪۸
۱۳۴۲	۳۹۰	۴۰	٪۱۰
۱۳۴۳	۵۱۱	۵۵	٪۱۱
جمع کل	۱۸۶۰	۱۶۵	٪۱۰

آمار نسبت درصد اتوپسی مسلولین بیمارستانهای دانشکده پزشکی تهران (سال ۱۳۳۹-۱۳۴۳)

بخش آسیب شناسی دانشکده پزشکی تهران

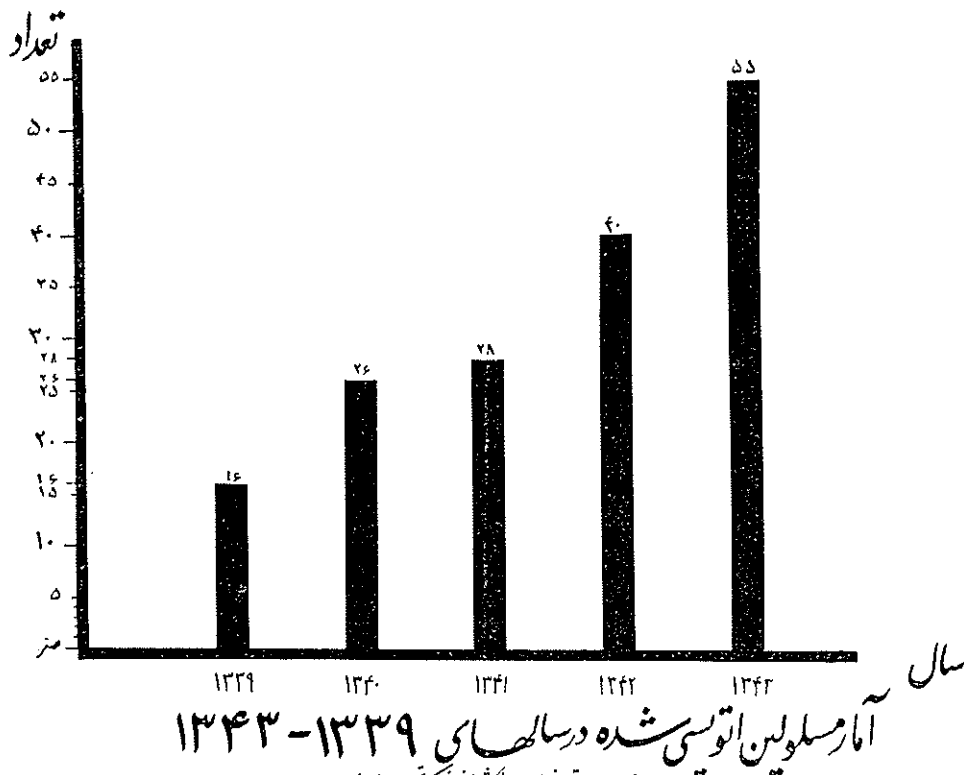
نمبر و نظیرار: دکتر بهمن پیرا

جدول ۱

بیماری سرطان بطور کلی تعداد مسلولین کمتر بوده است : سرطان ۳۵۳ نفر ٪۱۹ کل اتوپسی وسل ۱۶۵ نفر تقریباً ٪۱۰ کل اتوپسی - جدول ۲ وقوع سل رادرساله های مورد مطالعه نشان میدهد .

البته باید تصدیق کرد که اولاً بیماران مسلول تشخیص داده شده اغلب در بیمارستانهای عمومی بستری نمیگردند و ثانیاً بعلمت توجه بیشتر به سرطان، اتوپسی در مورد

بیماران سرطانی بیشتر انجام گرفته است. با اینحال بیماران بستری در بخش سرطان مؤسسه تاج پهاوی وتلف شدگان آنها در این آمار به حساب نیامده است.

آمار مسلولین اتوپسی شده در سالهای ۱۳۳۹-۱۳۴۳

(بیمارستانهای دانشکده پزشکی تهران)

تعمیر و تنظیم از: دکتر ناصر پیشرو

بخش آمار و ثبت پزشکی تهران

(جدول ۲)

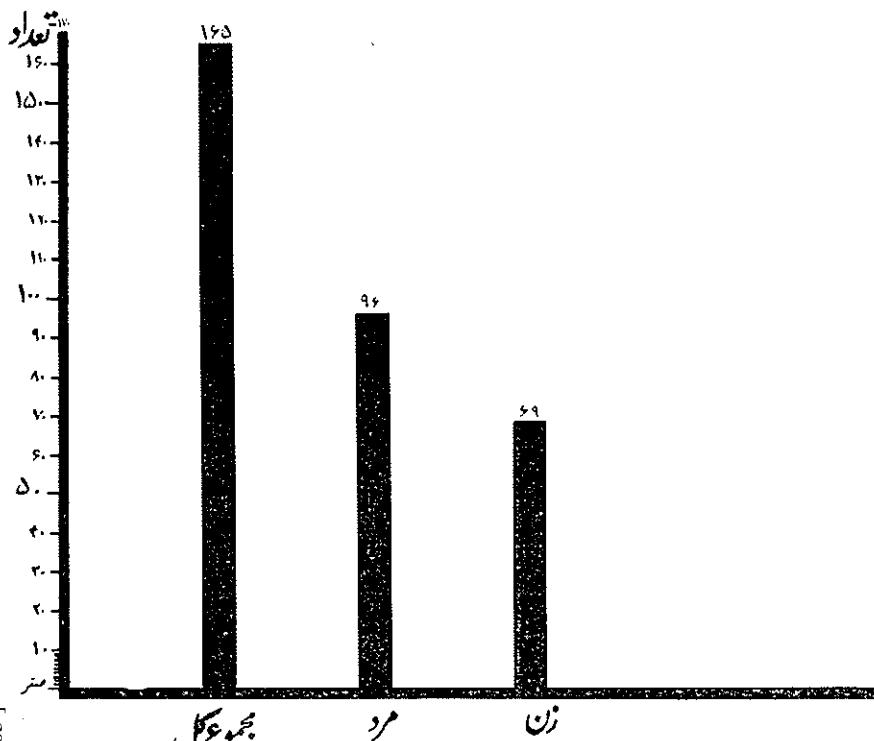
ثالثاً چون عده‌ای از درگذشتگان اتوپسی نشده‌اند لذا تهیه آمار دقیق از نظر وقوع امکان ندارد. برای مثال مقایسه‌ای در مورد تعداد درگذشتگان بیمارستانهای دانشکده پزشکی تهران با تعداد اتوپسی‌های انجام گرفته در سال ۱۳۴۳ انجام گرفت که نتیجه آن بدین شرح است:

۱- تلف شدگان در سال ۱۳۴۳ جمعاً ۲۲۹۴ نفر.

تعداد اتوپسی شده ۱۱ نفر یعنی ۰.۲۲٪ اتوپسی شده‌اند و از این عده تعداد مسلولین ۵۵ نفر یعنی ۱.۱٪ بوده است.

جنس: از ۱۶ مورد ۶۹ بیمار زن (۴۲٪) و ۹۶ مورد مرد (۵۸٪) بوده‌اند (جدول ۳)
ولی باید توجه کرد که بطور کلی در اتوپسی‌های انجام گرفته تعداد اتوپسی سردها بمراتب بیشتر از زن‌ها میباشد.

(۵۶۱ اتوپسی زن در مقابل ۱۲۹۹ اتوپسی مرد) ولذا میتوان وفور سل را در زنان از روی این آمار حدس زد .

نسبت زن مرد مسلول ۱۸۶۰ مورد اتوپسی (بیمارستانهای دانشکده پزشکی تهران)

بخش آسیب شناسی دانشکده پزشکی تهران

نظم: دکتر سید شاد

(جدول ۳)

سن : بیماران مسلول از نظر سن کاملاً متفاوت بوده و سن آنها بین ۵ روزه تا ۷ ساله بوده است (سن متوسط ۹ سال) .
 جوان ترین زنها ۵ روزه و پیرترین آنها ۷ ساله .
 جوان ترین مردها ۷ ماهه و پیرترین آنها ۷ ساله بوده است .

نمای هیستوپاتولوژی

همانطوریکه قبلاً اشاره شد پرونده اتوپسی کلیه بیماران مورد بررسی قرار گرفته و محل‌های گرفتار مطالعه گردید . بطور کلی ما هم مثل سایرین در این مورد سل را بدو گونه تقسیم میکنیم: عفونت اولیه و عفونت ثانوی و در هر یک از این‌ها گرفتاری‌های اعضای مختلف مورد

بررسی قرار گرفته است از نظر اعضای گرفتار به ترتیب ضایعات زیر دیده شد: (جدول ۴)

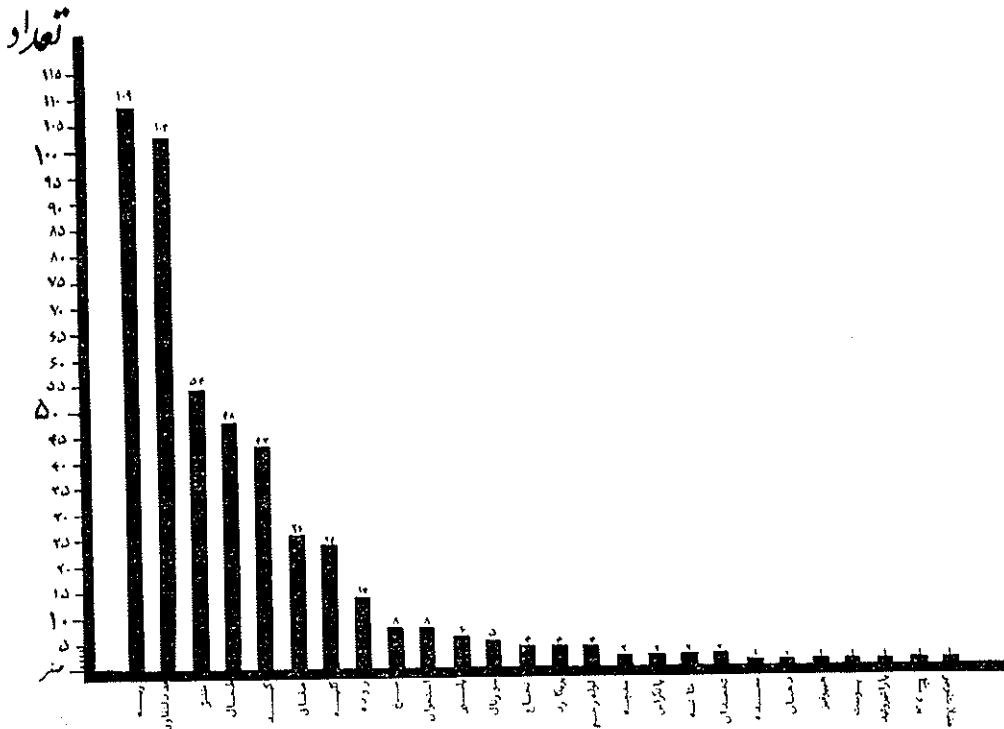
۱۰۹	۱- ریه
۵۴	۲- مننژ
۸	۳- مخ
۱۰۳	۴- عقده‌های لنفاوی
۴۳	۵- کبد
۴۸	۶- طحال
۵	۷- سوزنال
۲۴	۸- کلیه
	۹- دستگاه تناسلی - لوله رحم ۴ تخمدان ۳ پروستات ۱
۲۶	۱۰- پریتون
۱۵	۱۱- دستگاه گوارش روده ۱۴ معده ۱
۲	۱۲- مخچه
۲	۱۳- پانکراس
۴	۱۴- نخاع
۶	۱۵- پلورزی
۴	۱۶- پریکاردیت
۸	۱۷- استخوان
۱	۱۸- پوست
۲	۱۹- مثانه
۱	۲۰- پاراتیروئید
۱	۲۱- دهان
۱	۲۲- هیپوفیز
۱	۲۳- عضلات لوسبر

اسیلوز = در ۱۶۵ بیمار مبتلا به سل ۱۳ مورد آسپلوز بوده است که نسبت

آن ۸٪ میباشد.

توام بودن سل با سرطان - از ۱۶ بیمار مبتلا به سل تعداد ۶ نفر مبتلا به سرطان بوده‌اند و نسبت آن ۴٪ است.

نمای بالینی = از بین اتوپسی بیماران مطالعه شده عده‌ای از بیماران دارای علائم بالینی سل بوده و تحت درمان بوده‌اند ولی در عده دیگر بیماری سل در زمان حیات تشخیص داده شده بودند که دارای علائم متفاوت و مربوط به اعضای گرفتار بوده است. اینگونه بیماران

نسبت آزمای‌های سل در شاخه‌های مختلف در ۱۳۹۰ مورد اتوپسی (بسیارستانهای دانشکده پزشکی تهران) بخش آسایش دانشکده پزشکی تهران

جدول ۵

دارای امتحانات بالینی و آزمایشگاهی بوده و در اکثر آنها امتحانات رادیولوژی و تجسس با سبیل بعمل آمده است.

بحث - از بین مطالعات گوناگونی که تا کنون درباره سل انجام گرفته و مقالات مختلفی که در لیتراتور دیده میشود تا کنون آماری از اتوپسی مسلولین در بیمارستانهای عمومی تا آنجا که نگارنده اطلاع دارد گزارش نشده است تا بتوان آمار ما را با آنها مقایسه نمود و از اینجهت این آمار در نوع خود یک آمار منحصراً بفرود بحساب میآید.

ما در بررسی که از اتوپسی بیماران مسلول نمودیم بنکات زیر بر خورد کردیم:

- ۱- وقوع سل در بیمارستانهای عمومی. برخلاف آنچه که بنظر میرسد وقوع سل در بیمارستانهای عمومی نادر نیست بخصوص در کشورهای نظیر کشور ما که بیماری سل فراوان است امکان وقوع بیشتر آن در بیمارستانهای عمومی زیادتر است چنانکه در آمار ما ۱۰٪ کل اتوپسی‌ها را بیماران مسلول تشکیل میدهد و با توجه باینکه مراکز مبارزه با سل و آسایشگاهها

در این آمار بحساب نیامده است باید توجه بیشتر به وفور سل در ایران معطوف داشت خصوصاً اینکه از بین بیماران متوفی عده‌ای که اتوپسی نشده‌اند و بعنوان سل جواز دفن آنها صادر شده در این آمار بحساب نیامده است.

مسئله دیگری که در اینجا مطرح است آنستکه آیا با وجود مبارزه، پیشگیری و درمان آیا بیماری سل در ایران روزبه‌روزونی است یا نه.

جواب این سؤال را به قطعیت نمیتوان داد ولی آنچه که مسلم است با توجه به جدول شماره ۱ و ۲ دیده میشود که تعداد بیماران مسلول از سال ۱۳۳۹ تا ۱۳۴۳ در بیمارستانهای عمومی با مقایسه با تعداد اتوپسی مرتب روبه‌روزونی بوده است.

۲- از نظر جنس همانطور که گفته شد با توجه به تعداد اتوپسی‌های انجام شده و اینکه تعداد اتوپسی زن‌ها به مراتب کمتر از مردان میباشد با اینحال تعداد مسلولین زن با توجه به تعداد اتوپسی زیادتر است. از بین ۵۶۱ بیمار اتوپسی شده زن ۶۹ بیمار مبتلا بسل بوده‌اند که نسبت آن ۱۳٪ بوده است و حال آنکه نسبت مردان مسلول به تعداد کل اتوپسی مردان ۸٪ بوده است.

دوسرد گرفتاری زن‌ها بطور کلی علائم بالینی و انتشار ضایعه متفاوتی با مردان نداشته است.

۳- از نظر سن جوان‌ترین بیمار ما ۴ روزه بوده است و این دوسرد نوزادی بوده که مادرش مبتلا بسل و در بیمارستان مسلولین بستری بوده است.

سن متوسط بیماران ۲۹ سال بوده است و بیشتر بیماران جزو بالغین بوده‌اند البته چون این آمار از اتوپسی‌ها تهیه شده باید توجه کرد ممکن است که عده‌ای از اینها سالیان دراز مبتلا بوده و در زمان بلوغ سل آنها را از پای در آورده است و از این لحاظ این آمار با آمار مبتلایان بسل در اشخاص زنده در ایران ممکن است متفاوت باشد.